

Finansdepartementet
Postboks 8008 Dep.
0030 Oslo

Epost: postmottak@fin.dep.no

Høringssvar om videreføring og endring av utlånsforskriften

Forbrukerrådet viser til at Finansdepartementet den 23. august 2024 sendte Finanstilsynets utredning om «Ny forskrift om finansforetakenes utlånspraksis») ut på høring. Bakgrunnen er at gjeldende utlånsforskrift gjelder ut inneværende år, og Finansdepartementet har derfor bedt Finanstilsynet om råd når det gjelder innrettingen av utlånsforskriften etter den 31. desember 2024.

Finansdepartementet ber om innspill til Finanstilsynets forslag innen den 4. oktober 2024. Forbrukerrådet oversender med dette sitt innspill, som også er innsendt ved bruk av departementets digitale løsning for høringsuttalelser.

Forbrukerrådets hovedpunkter kan i korte trekk oppsummeres slik:

- Forbrukerrådet støtter Finanstilsynets vurdering om at gjeldende utlånsforskrift i all hovedsak bør videreføres. Forskriften er sentral for å forebygge en situasjon med enda høyere gjeldsbelastning blant husholdningene, oppbygging av finansiell sårbarhet og enda høyere boligpriser som gjør det vanskeligere for førstegangsetablerere å komme inn i boligmarkedet.
- Forbrukerrådet vil samtidig be departementet vurdere om mulighetsrommet bankene har innenfor fleksibilitetskvoten til å innvilge lån til førstegangskjøpere bør øke. Det kan inkludere kunder som for eksempel har vist høy betalingsevne over tid av en leiet bolig, eller hvor betjeningsevnen ligger an til å øke innenfor en rimelig tidshorisont.
- Utlånsforskriften bør åpne for at bankene kan tilby løsninger innenfor fleksibilitetskvoten som virker risikoreduserende for førstegangskjøpere. Økt bruk av langsiktige fastrentekontrakter, økt avdragsbetaling/kortere nedbetalingstid og målrettede forsikringer er tiltak som vil kunne gjøre veien inn på boligmarkedet noe lettere for dem som skal kjøpe bolig for første gang uten å øke risikoen. Bruk av slike løsninger vil kunne gjøre det mulig å innvilge lån til enkelte førstegangskjøpere som ikke tilfredsstiller rentestresstesten i forskriften.

- Gjeldsbelastningen til norske husholdninger er blant de høyeste i OECD-området, og det er fare for at gjeldsveksten og den gjeldsfinansierte boligprisveksten kan øke ytterligere dersom det gjennomføres store lettelser i forskriften.
- Forbrukerrådet vil peke på at utviklingen i boligprisene blant annet kan forklares med tilgangen på nye boliger. I tillegg avhenger boligprisene av inntektsutviklingen i husholdningene og av rentenivået.
- Utfordringene vi ser i boligmarkedet, og da særlig i pressområder, kan ikke løses med nasjonale utlånsreguleringer alene. Utfordringene må få sin løsning også gjennom bruk av ulike boligpolitiske tiltak. Forbrukerrådet er opptatt av at flere førstegangskjøpere skal kunne skaffe seg egen bolig, men en stor utfordring i dagens boligmarked er at det bygges for få boliger.
- Tiltak for å øke boligbyggingen i Norge ligger utenfor denne høringen, men Forbrukerrådet vil likevel peke på at staten i større grad bør stille med rimelige lån til førstegangsetablerere gjennom Husbanken samtidig som bankene i større grad bør benytte fleksibilitetskvoten når låntakere blant annet kan dokumentere at egen betjeningsevne enten er god eller vil bedre seg i nær fremtid.
- Forbrukerrådet anser opptak av usikret kreditt som en særlig sårbarhetsdriver. Vi ber Finanstilsynet vurdere å redusere den maksimale nedbetalingstiden, for eksempel fra fem til tre år, i kombinasjon med innføring av et størrelsestak på maksimal forbrukslånsramme, samt et rente- og kostnadstak på forbruksgjeld.

Forbrukerrådet mener at kravene i utlånsforskriften samlet sett medvirker til å begrense gjeldsnivået. Dersom utlånsforskriften fjernes er det en risiko for at bankene innvilger flere lånesøknader som ikke burde ha vært innvilget, at lånebeløpene øker og at bankene lempet på sine krav til kundenes økonomi for å øke kundebasen. Det er en risiko for at den finansielle sårbarheten i husholdningene vil kunne øke dersom kravene i utlånsforskriften reduseres eller bortfaller helt.

Forbrukerrådet vil nedenfor kommentere noen enkeltbestemmelser i den foreslåtte utlånsforskriften.

Kapittel 2. Generelle bestemmelser

§ 4 Dokumentasjon

Bestemmelsen innebærer at finansforetakene plikter å gjennomføre forsvarlige kredittvurderinger før lån innvilges. Innvilgelse av lån skal baseres på utfyllende informasjon om lånekundens inntekt, samlede gjeld og verdi på bolig dersom bolig stilles som sikkerhet for lånet. Forbrukerrådet støtter Finanstilsynets forslag.

Den foreslåtte bestemmelsen er også i tråd med § 5-2 om kredittvurdering i Lov om finansavtaler (finansavtaleloven), som innebærer at kredittysteren skal foreta en grundig vurdering av kundens kreditt evne før det inngås en kredittavtale. Forbrukerrådet vil understreke at dersom kredittvurderingen tilsier at kunden ikke har tilstrekkelig kreditt evne til å oppfylle forpliktelsene som kreves etter de tilbudte vilkårene, så foreligger det en avslagsplikt for kredittysteren (jfr. finansavtaleloven § 5-4 om avslagsplikt). Videre vil mislighold av kredittvurderingsplikten eller avslagsplikten (jfr. finansavtaleloven § 5-5) kunne innebære at tapsbegrensning ikke kan gjøres gjeldende til ulempe for en kunde som er forbruker.

For å understreke finansforetakenes ansvar ber Forbrukerrådet om at departementet inntar et tillegg til § 4 i utlånsforskriften som tydeliggjør at avslagsplikt inntreffer når kredittvurderinger tilsier dette, med mindre det foreligger tungtveiende forhold som trekker i motsatt retning (som kommende lønnsøkning, skifte av arbeidsgiver, arv, mv.)

§ 5 Betjeningsevne

Kravet til betjeningsevne innebærer at finansforetaket skal vurdere låntakers inntekt og alle relevante utgifter, herunder renter, avdrag på lån og normale utgifter til livsopphold. Dette innebærer at lån ikke skal innvilges dersom lånekunden ikke har tilstrekkelige midler til å dekke normale utgifter til livsopphold etter låneopptaket.

Formålet med bestemmelsen er også å sikre at låntaker skal kunne håndtere en renteøkning på tre prosentpoeng på samlet gjeld, og at finansforetaket uansett skal legge til grunn en rente på minst syv prosent. Kravet er ment å forhindre at husholdninger pådrar seg gjeld som det over tid er risiko for at mange ikke vil klare å betjene. Forbrukerrådet støtter derfor Finanstilsynets forslag.

§ 6 Gjeldsgrad

Bestemmelsen innebærer at finansforetaket ikke skal yte lån dersom kundens samlede gjeld overstiger fem ganger årsinntekt. Som Finanstilsynet skriver i høringsnotatet: Kravet støtter opp under en forsvarlig utlånspraksis ved å sette et tak for hvor mye gjeld den enkelte kan ta opp i forhold til egen inntekt.

Forbrukerrådet mener at kravet bidrar til å redusere oppbyggingen av finansiell sårbarhet, og støtter Finanstilsynets forslag.

Kapittel 3. Utlån med pant i bolig

Generelt

Innholdet i retningslinjer og forskrifter i perioden siden 2010 og frem til i dag kan i korte trekk oppsummeres i etterfølgende tabell:

	Retningslinjer		Utlånsforskrift			
	2010	2011	2015	2017	2021	2023
Belåningsgrad nedbetalingslån	90 %	85 %	85 %	85 %	85 %	85 %
Belåningsgrad rammelån	75 %	70 %	70 %	60 %	60 %	60 %
Belåningsgrad sekundærbolig Oslo				60 %	60 %	85 %
Gjeldsgrad	300 %			500 %	500 %	500 %
Fleksibilitetskvote Oslo *			10 %	8 %	8 %	8 %
Fleksibilitetskvote resten av landet *			10 %	10 %	10 %	10 %
Stresstest av betjeningsevne		5 pp	5 pp	5 pp	5 pp	3 pp

* Fleksibilitetskvoten («fartsgrensen») som tillater bankene å gi lån i brudd med ett eller flere av kravene ble midlertidig utvidet til 20 prosent under koronapandemien (2. og 3. kvartal 2020).

Finanstilsynets forslag i høringsnotatet datert den 23. august 2024, er å videreføre gjeldende krav til belåningsgrad, betjeningsevne, maksimal gjeld i forhold til inntekt (gjeldsgrad) og avdragsbetaling. Finanstilsynet foreslår også at fleksibilitetskvotene videreføres på dagens nivå.

Forbrukerrådet støtter i all hovedsak Finanstilsynets forslag, men vil blant annet be departementet utvide mulighetsrommet bankene har innenfor fleksibilitetskvoten til å innvilge lån til førstegangskjøpere, herunder kunder som for eksempel har vist høy betalingsevne over tid av en leiet bolig, eller hvor betjeningsevnen ligger an til å øke innenfor en rimelig tidshorisont. Økt bruk av fastrentekontrakter, økt avdragsbetaling/reduisert nedbetalingstid og målrettede forsikringer er også risikoreducerende tiltak forskriften i større grad bør åpne for slik at veien inn på boligmarkedet kan bli noe lettere for dem som skal kjøpe bolig for første gang.

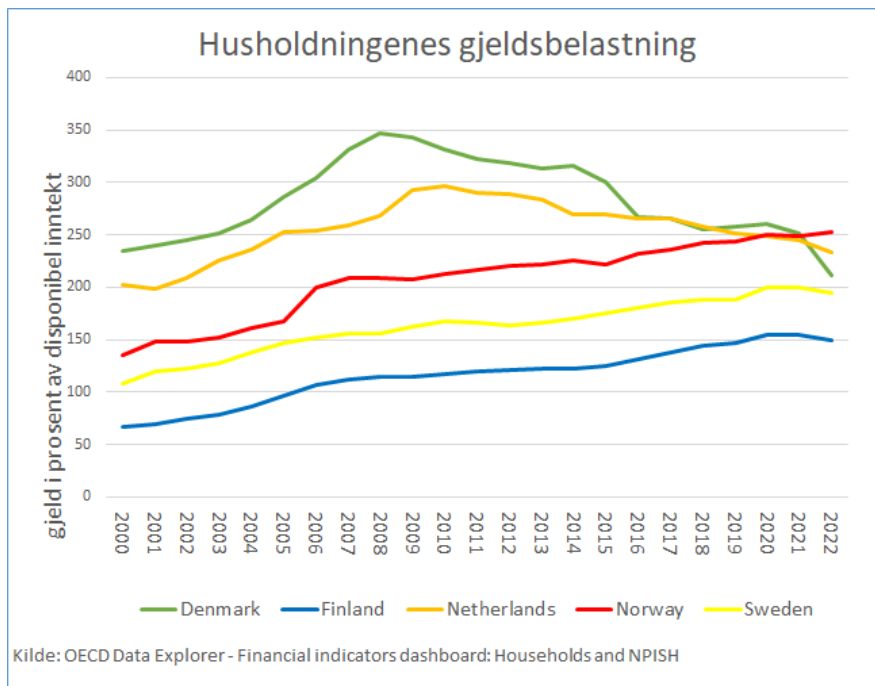
Forbrukerrådet støtter for øvrig de endringene som ble gjort i forbindelse med revideringen av utlånsforskriften gjeldende fra den 1. januar 2023, herunder endring av refinansieringsbestemmelsen for boliglån slik at lån som ikke oppfyller alle kriteriene i forskriften på visse vilkår kan refinansieres uten at bankene må benytte fleksibilitetskvoten. Det ble også innført en såkalt Oslokvote som åpner for at små banker, uavhengig av utlånsvolum, hvert kvartal kan innvilge inntil 10 millioner kroner i lån i Oslo som ikke oppfyller alle krav i forskriften. Formålet med denne alternative kvoten er at også banker med begrensede utlån i Oslo skal ha mulighet til å kunne utvise fleksibilitet til kunder i Oslo som ikke oppfyller alle forskriftens krav.

Forbrukerrådet bestilte i 2022 en rapport fra Oslo Economics der vi blant annet ba om en vurdering av hvilke effekter en eventuell fjerning av utlånsforskriften kan ha på utviklingen av boligprisene og for ulike grupper av boligkjøpere. Oslo Economics leverte sin rapport «Forventede effekter på boligmarkedet av å fjerne utlånsforskriften» til Forbrukerrådet den 30. september 2022, og rapporten følger vedlagt dette høringssvaret.¹ Hovedkonklusjonene er gjengitt i etterfølgende tabell:

Fordeler	Ulemper
Potensielt flere får eie egen bolig	Relativt høyere boligpriser
Potensielt bedre likviditet	Økt finansiell sårbarhet
	Mer sårbare for prisfall
	Økt sårbarhet for høyere renter

Oppsummert viser rapporten fra Oslo Economics at kravene i utlånsforskriften øker den finansielle robustheten i norske husholdninger. Norge ligger trolig i verdenstoppen både når det gjelder gjeldsbelastning og boligprisvekst. Nedenstående grafer, basert på tall fra OECD, indikerer at det er visse økonomiske tyngdelover som aktiveres når gjeldsnivåene ikke lenger er bærekraftige.

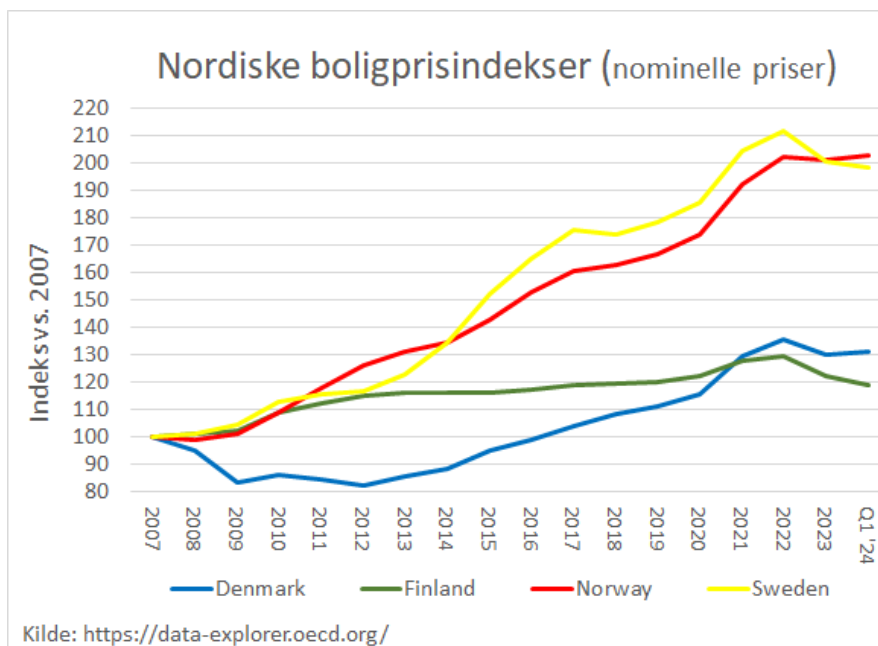
¹ Oslo Economics: «Forventede effekter på boligmarkedet av å fjerne utlånsforskriften» (september 2022).

Som figuren foran viser: Både danske og nederlandske husholdninger har vært igjennom en kraftig gjeldsreduksjon i kjølvannet av finanskrisen. Den norske gjeldsbelastningen har ikke nådd de samme høydene som i Danmark og Nederland på det verste, men det er neppe ønskelig med en fortsatt vekst drevet av løsslupne kredittrammer.

Som Finanstilsynet skriver i sitt høringsnotat: Gjeldsbelastningen til norske husholdninger er høy, og det er fare for at gjeldsveksten vil øke dersom kravene i utlånsforskriften fjernes samtidig som inflasjon og rentenivå synker.

Tall fra OECD viser også at boligprisutviklingen i Norge og Sverige har vært svært høy sammenlignet med utviklingen i Danmark og Finland i perioden etter 2007. Denne utviklingen ville sannsynligvis vært forsterket dersom det ikke hadde vært for kravene i utlånsforskriften.

Etter finanskrisen i 2008 innførte flere land regulering av utlånspraksis, for å forhindre ny uhemmet gjeldsvekst. Finanstilsynets vurdering er at kravene i utlånsforskriften i sum har motvirket overdrevet gjeldsopptak i sårbare husholdninger, økt motstandskraften i det finansielle systemet og bidratt til finansiell stabilitet.

Forbrukerrådet støtter i all hovedsak Finanstilsynets vurdering. I Norge har utlånsforskriften blitt et helt sentralt verktøy for å dempe appetitten på kreditt.

§ 7 Belåningsgrad

Finanstilsynet foreslår at gjeldende bestemmelse om maksimal belåningsgrad ikke svekkes, noe som innebærer at nedbetalingslån med pant i bolig på innvilgelsestidspunktet ikke skal overstige 85 prosent av et forsvarlig verdigrunnlag for boligen. For lån uten avdragsplikt gjelder en belåningsgrad på 60 prosent av boligens verdi. Kravet til maksimal belåningsgrad er satt for å redusere risikoen for at den enkelte låntaker havner i en situasjon med negativ egenkapital som følge av et eventuelt fall i boligprisene, og at bankene skal ha tilfredsstillende pantesikkerhet. Forbrukerrådet støtter Finanstilsynets forslag om en videreføring av kravet til maksimal belåningsgrad.

§ 8 Tilleggssikkerhet

Det er til dels store geografiske forskjeller i behov for tilleggssikkerhet eller kausjon i forbindelse med kjøp av bolig. Det fremgår av rapporten «Foreldrehjelp ved boligkjøp» fra Norges Eiendomsmeglerforbund at andelen i aldersgruppen 20-29 år som fikk foreldrehjelp til boligkjøp i Oslo økte fra 51 prosent i 2015 til 67 prosent i 2023. I samme periode økte tilsvarende andel for resten av landet fra 47 prosent til 49 prosent.²

§ 11 Fleksibilitet

Gjeldende fleksibilitetskvote for lån med pant i bolig har vært ti prosent for lån med pant i bolig utenfor Oslo, og åtte prosent for lån med pant i bolig i Oslo. Finanstilsynet foreslår å videreføre bestemmelsen om geografisk differensiering av fleksibilitetskvoter for lån med pant i bolig i ny forskrift. Fleksibilitetskvotene er dels ment å fungere som en sikkerhetsventil for forbrukere som blir utsatt for midlertidige endringer i livet, herunder ved skilsmisse, sykdom eller midlertidig arbeidsledighet, og dels for boligkjøpere som antas å ha tilgang til høy fremtidig inntekt, men som ved lånetidspunktet ikke fullt ut tilfredsstiller boliglånsforskriftens krav. I tillegg bør bankene vurdere bruk av fleksibilitetskvoten i tilfeller der låntakere for eksempel over tid har vist seg i stand til å betjene høye leiekostnader som med god margin overstiger det eventuelle rente- og avdragsbeløpet et boligkjøp vil innebære.

Andelen nye, innvilgede utlån med pant i bolig som avviker fra ett eller flere av forskriftens krav, har over lengre tid ligget mellom fem og syv prosent i hele landet. Ifølge Finanstilsynet benyttes også under halvparten av nedbetalingslånene som er gitt i fleksibilitetskvoten på førstegangskjøpere.

² Norges Eiendomsmeglerforbund: [Mange flere unge er avhengig av foreldrehjelp for å kjøpe bolig i Oslo - NEF.no](https://www.nef.no/nyheter/2023/09/mange-flere-unge-er-avhengig-av-foreldrehjelp-for-a-koepe-bolig-i-oslo)

Forbrukerrådet mener at bankene i større grad bør benytte anledningen de har under fleksibilitetskvoten til å utøve godt bankhåndverk. Dersom bankene mener at utlånsforskriften er for streng, bør de i større grad utnytte fleksibilitetskvoten. At bankene i dag ligger godt under grensene for fleksibilitetskvoten er et tegn på at forskriften ikke er for restriktiv.

Når det gjelder boligmarkedet og den boligprisveksten vi har sett de siste årene, vil Forbrukerrådet peke på at utfordringene primært må løses gjennom boligpolitiske tiltak som vil øke boligbyggingen. Forbrukerrådet vil imidlertid be departementet vurdere enkelte tilpasninger i utlånsforskriften som kan gjøre det noe enklere for førstegangsetablerere å komme inn på boligmarkedet. Eksempler på slike tiltak vil kunne være økt fleksibilitet for førstegangskjøpere med lav egenkapital, men som kan dokumentere god betjeningsevne, økt fleksibilitet for førstegangskjøpere som ligger an til å få økt betjeningsevne innen en rimelig tidshorison, gjerne i kombinasjon med risikoreduserende tiltak som fastrentekontrakter, økt avdragsbetaling/kortere nedbetalingstid og målrettede forsikringer.

Husbanken bør også spille en viktigere rolle knyttet til å tilby førstegangskjøpere rimeligere lånevilkår enn det som er tilgjengelig på det ordinære lånemarkedet. En mer målrettet BSU-ordning kan også være et tiltak.

Kapittel 4. Forbrukslån

Generelt

SIFOs fire siste trykghetsmålinger, gjennomført i 2022 og 2023, viser en markant nedgang i antall norske husholdninger som er på trygg økonomisk grunn gjennom dyrtiden sammenlignet med normalen. Ifølge SIFO har halvparten av befolkningen en grad av økonomiske problemer eller sårbarhet. Mange henger etter med regninger eller har brukt opp sparepenger.³ Siste måling, publisert høsten 2023, viste riktignok en forsiktig bedring, men tallene gir likevel grunn til bekymring, noe som bekreftes av inkassotallene. Hardest rammet er de som var sårbare fra før, og SIFO varsler et økende økonomisk, sosialt og helsemessig skille. Samtidig vil også utgiftene for dem som eier bolig fortsatt være høye en tid fremover. Denne utbredelsen av

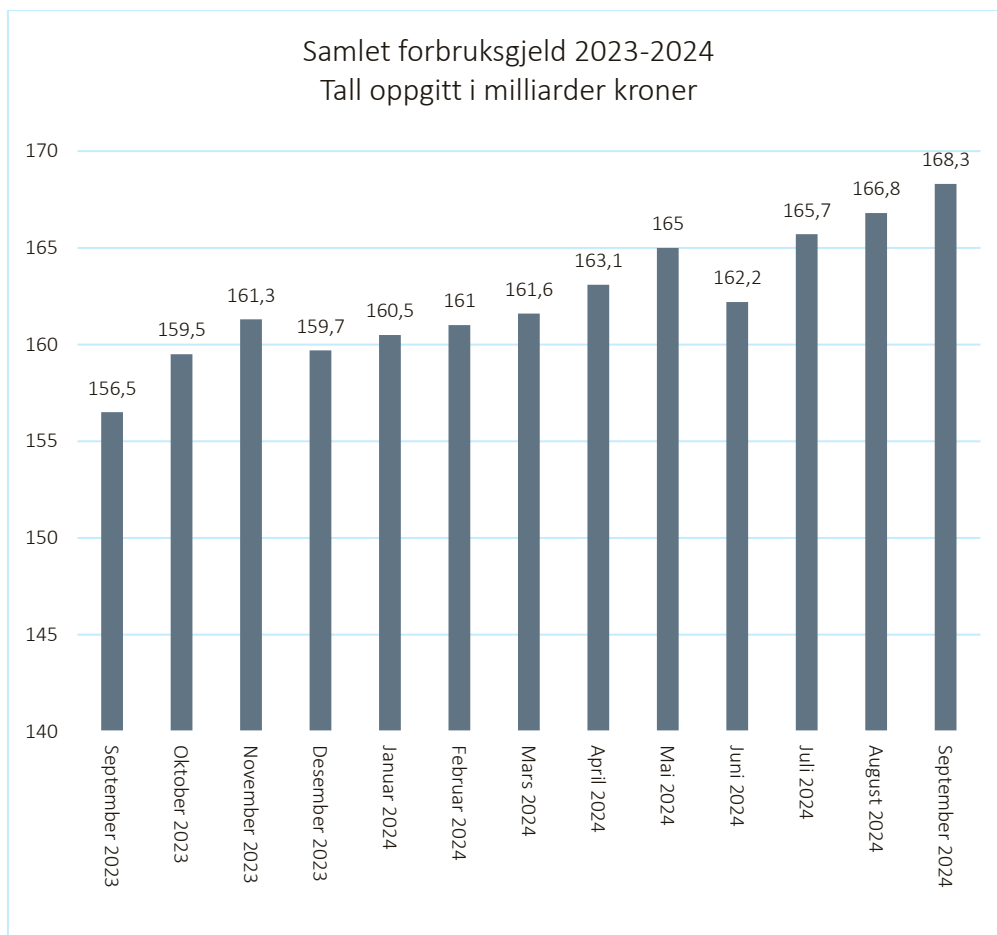
³ Kilder:

<https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/handle/11250/3011642>
<https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/handle/11250/3021799>
<https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/handle/11250/3072155>
<https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/handle/11250/3091870>

sårbarhet gjør det svært viktig å begrense tilgangen på dyr kreditt. Der kreditt brukes til absolutte nødvendigheter, bør det finnes andre og mer hensiktsmessige mekanismer og ordninger. Bruk av kreditt på denne måten vil forsterke de økonomiske utfordringene på lengre sikt.

Forbrukslån er en åpenbar kilde til økonomisk sårbarhet. Ifølge tall fra Gjeldsregisteret økte den samlede usikrede forbruksgjelden i september 2024 med om lag 1,5 milliarder kroner sammenlignet med måneden før. Økningen i den rentebærende delen av forbruksgjelden tyder på at mange blant annet har utsatt å betale kredittkortgjelden fra sommerferien. Samlet forbruksgjeld har økt med 11,8 milliarder kroner siden september i fjor, fra 156,5 milliarder kroner til 168,3 milliarder:⁴

Kilde: [Gjeldsregisteret](https://www.gjeldsregisteret.com/).

⁴ Gjeldsregisteret: <https://www.gjeldsregisteret.com/blog/post/forbruksgjelden-vokser-videre>

Den sterke gjeldsveksten vi har sett i Norge de siste årene tilsier at det er behov for strenge bestemmelser knyttet til innvilgelse av kreditt, og da særlig usikret kreditt, og spesielt for sårbare forbrukere.

Finanstilsynet omtaler blant annet dette i høringsnotatet (side 5), sitat:

«Forskriftens krav til maksimal gjeld tilsvarende fem ganger brutto årsinntekt er mindre relevant for låntakere som kun har usikret kreditt. Et eget krav til maksimal forbruksgjeld vil kunne redusert sårbarheten for denne gruppen. Den senere tidens vekst i forbruksgjelden, og den høye misligholdsandelen, kan tilsa at det innføres et slikt krav. Finanstilsynet foreslår ikke å innføre et slikt krav nå, og mener det eventuelt må vurderes nærmere.»

Forbrukerrådet mener det haster å få en innstramming på plass for å beskytte de mest sårbare. Det ligger mange menneskeskjebner bak misligholdstallene, og vi er særlig bekymret for at mange unge og barnefamilier får sin økonomi og trygghet ødelagt. Forbruksgjeld kan være svært ødeleggende også der det *ikke* foreligger mislighold, i form av at betjening av dyre lån og kreditter kan være et hinder for blant annet sparing og låneopptak til bolig.

Ifølge en fagblogg som publiseres på hjemmesiden til Norges Bank domineres gruppen forbrukere med betalingsanmerkninger av personer som ikke eier egen bolig, og som i tillegg har forbruksgjeld med høy rente. En stor andel i denne gruppen er også unge.⁵

Opptak av usikret kreditt fører videre sjelden til kjøp av noe som kan omsettes i tilfeller hvor låntakeren får utfordringer. Også for boligeiere kan dyre kreditter være det som velter en privatøkonomi. Samlet sett mener vi derfor det er et særlig stort behov for beskyttelse av forbrukerne på området usikret kreditt.

Et velkjent argument som har vært brukt mot strenge utlånsbestemmelser for usikret kreditt, er at man risikerer at det etableres et gråmarked av lånetilbydere. Ifølge Finanstilsynet i foreliggende høringsnotat er imidlertid denne risikoen trolig begrenset, og er i tilfelle en potensiell utvikling som må følges opp med helt andre virkemidler.

Utlånsforskriften § 3 annet ledd gir unntak fra forskriften for innvilgelse av kredittkort dersom kundens samlede kredittkortramme ikke overstiger 25 000 kroner. Til tross for at dette for mange er en liten gjeldsbelastning, gjelder det langt fra alle.

⁵ Fagbloggen «Bankplassen»: [85 prosent av de med betalingsanmerkning eier ikke bolig, og mange har forbruksgjeld \(norges-bank.no\)](https://www.norges-bank.no/forbruksgjeld)

Finanstilsynet skriver (utdrag): «(...) for noen grupper, eksempelvis studenter og lavlønnede, vil en slik gjeldsforpliktelse bidra til finansiell sårbarhet.» De skriver videre: «Salgsformen og situasjonen kredittavtalen inngås i kan gjøre det utfordrende for forbrukeren å gjøre et veloverveid og opplyst valg. Dette understreker behovet for en forsvarlig kredittvurdering fra kredittytters side.»

Finansavtaleloven stiller i dag krav til kredittvurderingen ved innvilgelse av kreditt innenfor en ramme på kr. 25 000, og Finanstilsynet vurderer merarbeidet som kreves for en eventuell vurdering opp mot forskriften som veldig begrenset. Tilsynet slår fast at «Rammekreditter av denne størrelsen kan utgjøre en sårbarhet for noen grupper husholdninger». Forbrukerrådet anbefaler med bakgrunn i dette at også kreditttrammer under dagens grense blir inkludert i forskriften.

§ 12 Avdrag

Finanstilsynet foreslår krav om månedlig nedbetaling av forbrukslån, og at den månedlige nedbetalingen minst skal utgjøre et beløp som medfører at lånet nedbetales i løpet av fem år når lånet avdras som serie- eller annuitetslån.

Forbrukerrådet støtter krav om månedlige nedbetalinger, men mener at fem års nedbetalingstid bør erstattes med tre års nedbetalingstid. Bakgrunnen er at forbrukslån generelt er et svært dyrt låneprodukt, og forsterker økonomisk sårbarhet. Ved å tillate at nedbetalingstiden for dyre forbrukslån dras unødvendig ut i tid, så vil den samlede gjeld inklusive renters rente for mange som tar opp slike lån kunne øke svært mye og forsterke en allerede vanskelig økonomisk situasjon.

I tabellen nedenfor vises den prosentvise økningen i samlet gjeld inkludert renters rente dersom et lån ikke nedbetales i en periode på henholdsvis tre, fire, og fem år. I praksis krever bankene en minimumsbetaling per forfall på kredittkortgjeld, men effekten av dem er sett bort ifra her.

	Prosentvis økning i gjeld ved årlig rente 20 pst	Prosentvis økning i gjeld ved årlig rente 35 pst
Etter 3 år	73	146
Etter 4 år	107	232
Etter 5 år	149	348

Forbrukerrådet vil i denne sammenheng peke på at det i Sverige er innført et rente- og kostnadstak for usikret kreditt for å forhindre at samlet forbruksgjeld inklusive renter og gebyrer øker til et nivå som mange ikke vil klare å håndtere. Målet er å forhindre at sårbare forbrukere ender opp i en negativ gjeldsspiral de ikke klarer å

komme seg ut av. Den svenske modellen trådte i kraft den 1. september 2018, og ble opprinnelig utformet med et rentetak på 40 prosentpoeng over styringsrenten samt en maksimalgrense for kostnader på 100 prosent av kredittbeløpet.

I en nylig fremlagt lovproposisjon datert den 19. september 2024 (Proposition 2024/25:17 om «Ett förstärkt konsumentskydd mot riskfylld kreditgivning och överskudsättning») foreslår imidlertid den svenske regjeringen å senke rentetaket fra 40 til 20 prosentenheter utover gjeldende referanserente, med virkning fra den 1. mars 2025.⁶ Forbrukerrådet mener det bør innføres et rente- og kostnadstak også i Norge, gjerne etter modell fra Sverige.

Det eksisterer flere ulike modeller for rente- og/eller kostnadstak i Europa. Ifølge Finanstilsynet viste en studie fra EU-kommisjonen i 2011 at de europeiske rentetakene varierte mellom 4,38 prosent og 453 prosent. Et flertall av rentetakene var relative, men noen rentetak var også absolutte.

Gjennomgangen viste også at rentetak reduserer tilgangen til kreditt, særlig for lavinntektshusholdninger. Samtidig fant EU-kommisjonen støtte for at fravær av rentetak førte til økte gebyrer, noe som gir støtte til at innføring av rentetak bør utformes slik at det også inkluderer andre kostnader, såkalte kostnadstak.⁷

Øvrige kommentarer

Forbrukerrådet vil avslutningsvis peke på at utlånsforskriften alene ikke er nok for å forhindre at mange forbrukere og husholdninger havner i en vanskelig økonomisk situasjon, og mener det er behov for ytterligere innskjerping i ulike regelverk knyttet til utlån og kreditt. Vi vil her kort minne om følgende:

Tilleggsfordeler ved kredittopptak

Finanstilsynet foreslo i 2022 å innføre regulering av såkalte tilleggsfordeler ved kredittopptak, noe Forbrukerrådet støttet. Forbrukerrådet har gjennom mange år ønsket et forbud mot fordeler knyttet til kredittkjøp, og mener det haster å få dette på plass.

Strengere regulering vil forhindre at kredittforetak lokker til seg kredittkunder gjennom salg av tilleggsfordeler som kun kan oppnås ved kjøp av kredittavtale eller bruk av eksisterende kreditt.

⁶ Sveriges Riksdag: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/proposition/ett-forstarkt-konsumentskydd-mot-riskfylld_hc0317/html/

⁷ [bidrag-til-utredning-av-rentetak.pdf \(finansstilsynet.no\)](#)

Dersom tilleggsfordeler fortsatt skal kunne tilbys, må de også være tilgjengelige for forbrukere som velger å betale med debetkort eller andre gyldige betalingsmidler, inkludert kontanter.

Utvidelse av gjeldsregisteret

I juli 2019 ble Gjeldsregisteret, som viser usikret gjeld for norske forbrukere, opprettet. I mai 2022 vedtok Stortinget enstemmig å be regjeringen utvide Gjeldsregisteret til å inneholde alle typer gjeld, både med og uten sikkerhet. Dette vil gjøre det enklere for bankene å gjennomføre gode kredittvurderinger, og gi forbrukere bedre oversikt over egen økonomi gjennom å logge seg inn på nettsiden til et av gjeldsinformasjonsforetakene. I sum vil dette kunne bidra til å forebygge gjeldsproblemer.

Forbrukerrådet mener det haster å få på plass Gjeldsregisteret versjon 2.0.

Oslo, den 4. oktober 2024

Med vennlig hilsen
Forbrukerrådet

Inger Lise Blyverket (s.)
Direktør

Bjarki Eggen (s.)
Seniorrådgiver

Vedlegg:

Rapport utarbeidet av Oslo Economics på oppdrag for Forbrukerrådet om «Forventede effekter på boligmarkedet av å fjerne utlånsforskriften», september 2022.